

COL·LECCIÓ «IMAS»

Innovació i Metodologia en Afers Socials

Núm. 61. Novembre 2019

ISSN: 2659-5273

▪ *Infància i família*

La Llei de l'atenció i els drets de la infància i adolescència de les Illes Balears. Una aposta per la prevenció comunitària

Alonso Medinas Prats

Oficina Balear de la Infància i l'Adolescència del Govern de les Illes Balears (OBIA)

REVISTA ALIMARA de l'IMAS està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial_SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons

Resum

La Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i dels drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears, prèviament elaborada com a projecte per la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació del Govern de les Illes Balears, fou consensuat amb els consells insulars i presentat als ajuntaments, així com al Consell d'Infància i Família de les Illes Balears i el Consell de Serveis Socials; posteriorment, després dels corresponents tràmits i debats parlamentaris en el si de la Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans, fou aprovada pel ple del Parlament de les Illes Balears i publicada al Butlletí Oficial de les Illes Balears, entrant a vigir el 28 de maig de 2019.

Aquest article té per finalitat explicar la llei d'una manera planera adreçada als i les professionals de l'àmbit social, per la qual cosa, seguiré l'articulat del text normatiu, especialment pel que fa a l'actualització i el reconeixement de nous drets de les persones menors d'edat i, concretament, en allò que fa referència a la prevenció, i a la situació i declaració de risc, ja que no només obliga les administracions a invertir-hi, sinó que estableix quins són els recursos que s'hi ha de destinar, per la qual cosa es preveu una incorporació progressiva de professionals de la psicologia, l'educació, el treball i la integració social, del dret i l'Administració a equips territorials d'intervenció de nova creació. També preveu que es posin en marxa nous programes per a menors i les seves famílies.

La llei a més de definir la declaració de risc d'un menor, inclou, com a novetat, la creació de la Comissió de Declaració de Risc (com a figura d'àmbit municipal), que com veurem pot existir en tots els municipis de les Illes Balears i que valorarà les declaracions de risc i les propostes de projecte d'intervenció social i educatiu familiar, una tasca que fins ara duen a terme els consells insulars.

Paraules clau

Drets, prevenció comunitària, infància, adolescència, consells insulars, ajuntaments

1. Introducció

La promulgació d'aquesta llei respon a la necessitat d'actualitzar diferents qüestions que l'anterior Llei 17/2006, de 13 de novembre, integral de l'atenció i dels drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears²⁵ no podia solucionar, principalment pels canvis introduïts en la matèria a conseqüència de les modificacions introduïdes per l'Estat en el sistema de protecció de la infància i l'adolescència mitjançant dues lleis cabdals:

²⁵ BOIB núm. 163, de 18 de novembre de 2006. Correcció d'errades BOIB núm. 24, de 13 de febrer de 2007.

- a) La Llei orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència²⁶.
- b) La Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència²⁷.

Així mateix, la Llei, a més d'actualitzar el sistema de protecció de la infància i l'adolescència de les Illes Balears, pretén aclarir la distribució competencial en aquesta matèria que tenen les diferents administracions públiques, així com recollir i actualitzar el catàleg de drets i dels deures dels menors i, en general, revisar els aspectes que recollia l'anterior Llei autonòmica 17/2006, de 13 de novembre.

L'**objecte** de la Llei, té una triple vessant:

En primer lloc, tracta de garantir als infants i adolescents que resideixin o es trobin al territori de la nostra comunitat, l'exercici dels drets que els reconeix la Constitució²⁸, la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides²⁹, la Carta Europea dels Drets de l'Infant³⁰, la Convenció sobre els Drets de les persones amb discapacitat³¹ i l'ordenament jurídic en general, i s'aplica amb independència de quina sigui la seva situació administrativa.

En segon lloc, estableix el marc d'actuació en què se tenen que exercir les activitats de foment dels drets i el benestar dels infants i adolescents, així com les actuacions de prevenció, atenció, protecció i participació adreçades a la infància i l'adolescència per a garantir-ne el seu desenvolupament en els àmbits familiar, social i educatiu.

I, en tercer lloc, defineix els principis d'actuació, els criteris, els procediments i el marc competencial i institucional en l'àmbit de la protecció a la infància i a l'adolescència en situació de risc o de desemparament, així com el marc de la intervenció amb persones menors d'edat infractores en l'àmbit de la justícia juvenil.

2. Estructura i contingut

Pel que fa a l'estructura i el contingut, la Llei consta de 265 articles distribuïts en set títols, catorze disposicions addicionals, dues disposicions transitòries, una disposició derogatòria i nou disposicions finals.

El **Títol I** conté les disposicions de caràcter general que han de conduir a l'aplicació de la norma, com són l'objecte, l'àmbit d'aplicació, les modalitats d'atenció a la infància i l'adolescència o els principis rectors de l'actuació administrativa.

D'altra banda, el **Títol II** està dedicat a la regulació dels drets i els deures de les persones menors d'edat, que es configuren com els vertaders protagonistes de la norma, la qual pretén, igual que feia la Llei 17/2006, no solament reconèixer drets sinó també establir els mecanismes de protecció corresponents amb més garanties socials i familiars, amb

²⁶ BOE núm. 175, de 23 de juliol de 2015.

²⁷ BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2015.

²⁸ BOE núm. 311, de 29 de desembre de 1978.

²⁹ BOE núm. 313, de 31 de desembre de 1990.

³⁰ DOCE núm. C241, de 21 de setembre de 1992.

³¹ BOE núm. 96, de 21 d'abril de 2008.

la finalitat que l'exercici d'aquests drets sigui real, tant en el si de la societat com en el si de la família pròpia.

El **Títol III** regula el règim competencial i es divideix en set capítols. El capítol I, d'un únic article, es dedica a establir les diferents administracions amb competències en infància i adolescència. El capítol II regula les competències del Govern de les Illes Balears, tant en l'àmbit de la protecció de la infància i l'adolescència com en l'aplicació de les mesures judicials sobre les persones menors d'edat infractores.

En els capítols III i IV hi ha la regulació de les competències dels consells insulars i els ajuntaments. La principal novetat respecte a la regulació anterior és, sens dubte, l'atribució als ajuntaments de la competència per dur a terme, en l'àmbit territorial corresponent, totes les actuacions materials, tècniques i jurídiques en situació i declaració de risc que fins ara tenien atribuïdes els consells insulars.

El **Títol IV** és, sens dubte, el títol més complex de la Llei. S'hi regula el sistema de protecció de la infància i l'adolescència a les Illes Balears, que es desenvolupa entorn de les tres actuacions de protecció: la prevenció i la detecció del risc, l'exercici de la guarda i la declaració de la situació de desemparament amb l'assumpció de la tutela.

El **Títol V** està dedicat a la regulació de les actuacions amb persones menors d'edat infractores en el marc de la legislació bàsica de l'Estat en la matèria i es divideix en set capítols.

L'organització institucional i administrativa es regula en el **Títol VI**, en el qual destaquen el Consell d'Infància i Família de les Illes Balears, l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de les Illes Balears, i la Comissió Interinsular de Protecció de Menors. Igualment, es preveu l'existència de l'Oficina Balear de la Infància i l'Adolescència (OBIA)³², òrgan de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears que, amb dependència directa de la conselleria amb competències en benestar social, encara que amb total autonomia funcional i de gestió, vetlla per la defensa i la promoció dels drets de les persones menors d'edat.

Finalment, el **Títol VII** estableix un règim d'infraccions i sancions contra les conductes que suposin la vulneració dels drets reconeguts a les persones menors d'edat, com també contra les que suposin l'incompliment de les obligacions que disposa aquesta Llei.

En darrer lloc, la Llei té **catorze disposicions addicionals**, de les quals destaquen la disposició addicional cinquena, relativa al Protocol marc interdisciplinari de maltractament infantil de les Illes Balears —que es configura com l'instrument bàsic per assolir la coordinació interinstitucional de totes les administracions públiques en la intervenció en casos de maltractament infantil a les Illes Balears—, i les **disposicions addicionals novena i desena** —que estableixen els criteris comuns de cobertura, qualitat i accessibilitat en l'àmbit de la justícia juvenil i en el de la protecció de menors,

³² Decret 16/1997, de 30 de gener, pel qual es regula l'Oficina Balear de la Infància i l'Adolescència (BOIB núm. 21, de 18 de febrer), modificat pel Decret 83/1998, d'11 de setembre (BOIB núm. 121, de 22 de setembre), el Decret 25/2000, de 25 de febrer (BOIB núm. 29, de 7 de març), i la disposició addicional tretzena de la Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears.

respectivament. Igualment, destaca la **disposició addicional dotzena**, que crea el registre autonòmic de declaracions de risc.

3. Principis d'actuació i catàleg de drets

La Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears³³, estableix en el seu article 13 que els ciutadans de les Illes Balears, com a ciutadans espanyols i europeus, són titulars dels drets, els deures i les llibertats reconeguts en la Constitució, en l'ordenament de la Unió Europea i en els instruments internacionals de protecció dels drets humans, individuals i col·lectius. Així mateix, els poders públics de la comunitat autònoma de les Illes Balears estan vinculats per aquests drets i llibertats i han de vetllar per protegir-los i respectar-los, i també pel compliment dels deures.

Així mateix l'article 16.3 de l'Estatut, pel que fa als drets socials, disposa que l'actuació de les administracions públiques de les Illes Balears s'ha de centrar primordialment, entre altres àmbits, en la protecció específica i la tutela social de la persona menor d'edat.

Per altra banda, l'article 70 de l'Estatut determina que, entre altres, són competències pròpies dels consells insulars, l'assistència social, polítiques d'atenció a les persones i als col·lectius en situació de pobresa o necessitat social, tutela, acolliment i adopció de menors.

Així, cal recordar que es dictà la Llei 8/1997, de 18 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de tutela, acolliment i adopció de menors³⁴, per la qual els consells de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera assumeixen la funció executiva i la gestió de les competències atribuïdes al Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria de protecció de menors, excepte les potestats genèriques i específiques que es reserva el Govern.

Transcorreguts gairebé vint anys des de la publicació de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil³⁵, s'han produït canvis socials importants que incideixen en la situació dels menors i que demanen una millora dels instruments de protecció jurídica, per al compliment efectiu de l'article 39 de la Constitució (protecció social, econòmica i jurídica de la família, els fills i els menors) i les normes de caràcter internacional. Així, el legislador estatal va considerar adient adaptar la normativa als acords i compromisos internacionals adquirits i als canvis de la societat i ho va recollir en la Llei orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència, i en la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i l'adolescència. Ambdues lleis modifiquen substancialment les diferents normes que emparen el desenvolupament i la protecció de la infància i l'adolescència en el territori de l'Estat espanyol, i els seus principis són recollits a la Llei autonòmica balear.

³³ BOIB núm. 32 ext., d'1 de març de 2007; correcció d'errades BOIB núm. 29, de 28 de febrer de 2008.

³⁴ BOIB núm. 157 ext., de 20 de desembre de 1997.

³⁵ BOE núm. 15, de 17 de gener de 1996.

Pel que fa als principis rectors de l'activitat administrativa, a més d'incloure'n de nous com ara el de garantir l'accessibilitat universal de les persones menors d'edat amb diversitat funcional, la innovació contínua i la posada en marxa de programes experimentals per avaluar l'èxit de noves metodologies i estratègies d'intervenció, se'n redefeixen d'altres que ja apareixien a la Llei 17/2006 per a l'exercici de les competències en matèria de promoció i protecció dels drets dels menors d'edat, la qual cosa podem dir que gira al voltant dels següents trets cabdals:

- a) La *col·laboració i la cooperació* entre les diferents administracions públiques s'ha d'ajustar als principis de les relacions interadministratives establerts per la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic³⁶, i la legislació estatal i autonòmica en matèria de règim local, i, especialment, als principis de lleialtat institucional, adequació a l'ordre de distribució de competències, col·laboració, cooperació, coordinació, eficiència en la gestió dels recursos públics i responsabilitat.
- b) La *planificació*, de la qual en destaca l'obligació del Govern de les Illes Balears de tenir aprovat i en vigor un pla estratègic d'atenció a la infància i l'adolescència mitjançant el qual s'ordenin el conjunt de mesures, recursos i actuacions necessaris per aconseguir els objectius de la política d'infància i adolescència.

Aquest pla, que ha de concretar les actuacions que han de desenvolupar les diferents administracions públiques a les Illes Balears, s'ha d'elaborar amb la coordinació i la col·laboració del Govern i els consells insulars i les entitats locals en l'àmbit de les competències respectives, i ha de tenir la col·laboració de les entitats públiques o privades relacionades amb la matèria de persones menors d'edat.

- c) Les *polítiques de prevenció* que han de dur a terme les diferents administracions públiques competents per prevenir o impedir qualsevol desprotecció de les persones menors d'edat. Aquestes polítiques públiques s'han de dur a terme especialment en matèria de suport a la família, educació, salut, formació i ocupació, i relacions socials.

Tot això, emperò en observança de l'**interès superior del menor** sorgit d'aquest nou sistema de protecció a la infància i l'adolescència que suposa una fita important en el seu reconeixement, atès que s'aplica una nova tècnica per valorar-lo que no recollia la normativa estatal fins a la modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència i que, ara, la llei autonòmica recull com a suprem principi inspirador tant de les actuacions dels poders públics com de les decisions i les actuacions dels progenitors o les persones que n'exerceixen la tutela o la guarda, les entitats i les persones responsables de la seva atenció i protecció.

Així, ho recull la nova llei, tot seguint la Convenció sobre els drets de l'infant i el Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides³⁷ que subratllen la triple dimensió del concepte: d'una banda, és un dret substantiu, en el sentit que el menor té dret que, quan s'adopti una mesura que el concerneixi, s'hagin avaluat els seus millors interessos i, en cas que hi hagi altres interessos, s'hagin ponderat a l'hora d'arribar a una solució. D'altra banda, és un principi general de caràcter interpretatiu, de manera que, si una disposició

³⁶ BOE núm. 236, de 2 d'octubre de 2015.

³⁷ Observació General Núm. 14 (2013) sobre el dret de l'infant a que el seu interès superior sigui una consideració primordial (article 3, paràgraf 1). CRC/C/GC/14, de 29 de maig de 2013.

jurídica es pot interpretar de més d'una manera, s'ha d'optar per la interpretació que respongui millor als interessos del menor. Però, a més, en darrer lloc, aquest principi és una norma de procediment.

En aquestes tres dimensions, l'interès superior del menor té una mateixa finalitat: assegurar el respecte complet i efectiu de tots els drets del menor d'edat, així com el seu desenvolupament integral.

Així, cal recordar que des de l'entrada en vigor del nou sistema de protecció a la infància i l'adolescència, tots els professionals i operadors jurídics, institucions —públiques o privades—, tribunals i òrgans legislatius han de valorar l'interès superior del menor, sense cap mena de discriminació, en totes les accions i decisions que l'afecten, tant en l'àmbit públic com en el privat, que esdevé primordial, i n'han de reflectir la motivació en els informes tècnics, les decisions i les resolucions que dictin.

Pel que fa als drets, atès els canvis socials, l'evolució de la societat i la transformació social de la família, la llei ha prestat especial atenció a l'actualització dels drets dels infants i dels adolescents que, reconeguts en comparació amb la regulació anterior, incorpora tot un catàleg de nous drets, els quals es configuren com els veritables protagonistes de la norma, reforça les mesures per facilitar l'exercici real d'aquests, tant en el si de la societat i de l'administració, com al si de la seva pròpia família, tot i que s'incorpora un capítol nou dedicat als deures dels infants i dels adolescents.

Cal assenyalar la següent sistematització que es fa a la llei i destacar-ne el següent:

— **Sobre el dret a ser oït i escoltat:**

Íntimament lligat amb l'esmentat principi rector de l'interès superior del menor, es desenvolupa, de forma més detallada, el dret fonamental dels infants i dels adolescents a ser oït i escoltat sense cap discriminació per edat, discapacitat o qualsevol altra circumstància, tant en l'àmbit familiar com en qualsevol procediment administratiu, judicial o de mediació en què estigui afectat i que condueixi a una decisió que incideixi en la seva esfera personal, familiar o social, tenint en compte les seves opinions i havent-se de motivar les resolucions administratives o judicials que deneguin l'audiència d'aquests.

— **Sobre els drets i llibertats civils i polítics:**

- L'establiment de les mesures i mitjans per defensar i garantir els seus drets els infants i els adolescents.
- El reconeixement del dret a la realització personal completa i la seva integració familiar, social i educativa, i el dret a la no discriminació.
- El reconeixement dels drets a la identitat, al nom, a la nacionalitat i a conèixer els seus orígens.
- S'actualitzen respecte a la regulació autonòmica anterior, els drets a l'honor, a la dignitat, a la intimitat, i a la pròpia imatge, el dret a la llibertat de pensament, consciència i religió, el dret a la llibertat d'expressió i el dret d'associació i participació.

— **Sobre el drets en l'àmbit familiar:**

Es recullen d'una banda les obligacions dels progenitors, tutors o guardadors dels infants i dels adolescents i d'altra banda el suport de les diferents administracions públiques a la maternitat i a la paternitat oferint mitjans d'informació, suport i formació amb la finalitat de fer possible el compliment de les seves responsabilitats així com adoptar mesures que afavoreixin la conciliació de la vida familiar, personal i laboral i la integració familiar dels menors.

Igualment es recull el drets dels infants i dels adolescents a relacionar-se amb els seus progenitors i amb altres parents pròxims.

— **Sobre el benestar material i social:**

Es recull l'obligació dels poders públics d'adoptar les mesures pertinents per a assegurar el nivell bàsic de benestar material que necessiten els infants i els adolescents per a un desenvolupament integral adequat que ha d'incloure un règim d'ajuts i prestacions públiques prestant especial atenció als infants i als adolescents amb discapacitats, reconeixent-los el dret a una escolaritat inclusiva i l'obligació dels poders públics d'eliminar actituds discriminatòries així com el dret a gaudir d'assistència sanitària i de mesures terapèutiques ocupacionals adequades a les seves necessitats.

— **Sobre la salut i integritat, prevenció i protecció contra la violència, drets que recullen:**

- El lliure accés al servei sanitari públic en les mateixes condicions independentment del seu origen, nacionalitat, ètnia i situacions administratives.
- El dret a rebre informació sobre la seva malaltia i les intervencions sanitàries proposades, de forma adaptada a la seva capacitat de comprensió.
- El dret que la seva opinió sigui escoltada quan tingui suficient maduresa i sempre que tingui dotze anys complerts, de conformitat amb la llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica³⁸.
- El dret de les adolescents a decidir sobre la maternitat amb relació al seu grau de maduresa, d'acord amb la legislació específica. En els casos que estiguin tutelades s'ha de posar a disposició d'aquestes tot el suport psicosocial i material que calgui per tal d'ajudar-la a afrontar la nova situació. Aquest suport s'ha d'ampliar, si escau, per a garantir el benestar del nounat.

Igualment es recullen:

- L'obligació de les persones titulars i el personal sanitari dels serveis de salut, de posar en coneixement de les entitats públiques competents, dels organismes competents en matèria de protecció de menors, de l'autoritat judicial o del Ministeri Fiscal, els fets que puguin suposar l'existència de situacions de desprotecció o índici de maltractament dels menors d'edat mitjançant notificació al Registre Unificat de Maltractament Infantil (RUMI).
- L'obligació de l'administració sanitària autonòmica de garantir una atenció especial als menors d'edat, mitjançant la provisió dels recursos humans i tècnics necessaris, amb especial atenció a les necessitats de la infància i l'adolescència amb

³⁸ BOE núm. 274, de 15 de novembre de 2002.

problemàtica de salut mental, procurant una dotació suficient tant de recursos ambulatoris com residencials.

- L'obligació de desenvolupar programes adreçats a la prevenció, la detecció, el diagnòstic precoç, el tractament i l'atenció integral de les necessitats en salut mental infantil i juvenil, des de la xarxa sanitària pública de les Illes Balears.
- L'obligació de totes les administracions públiques de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències respectives de protegir la integritat dels infants i dels adolescents, desenvolupant programes destinats a adoptar mesures preventives per protegir-les contra tota forma de violència establint els mecanismes de coordinació adequats, especialment entre els àmbits sanitari, educatiu, de serveis socials i policials. A aquests efectes es preveu el RUMI, que ha de permetre centralitzar tota la informació i integrar totes les notificacions de les situacions detectades pels diferents àmbits esmentats relatives a un mateix infant o adolescent.

— Sobre l'atenció primerenca, educació i inserció formatiu i laboral:

- Es preveuen els serveis d'atenció primerenca com a serveis per a persones menors de sis anys amb trastorns de desenvolupament o amb risc de patir-ne que tenen dret a l'atenció especialitzada de forma gratuïta.
- Es reconeix el dret a l'educació i una formació integral que garanteixi el ple desenvolupament de les capacitats dels infants i dels adolescents
- Es reconeix el dret dels infants i dels adolescents que estiguin en situació d'especial risc socioeducatiu ha rebre una atenció educativa preferent.
- Es reconeix el dret dels infants i els adolescents amb discapacitat a gaudir d'un sistema d'educació inclusiu, amb accés a l'educació obligatòria en les mateixes condicions que els altres membres de la comunitat.
- L'infant o l'adolescent en situació de desemparament o d'acolliment familiar té un dret preferent a l'escolarització en el centre escolar més adequat a les seves circumstàncies personals.
- Es reconeix el dret dels infants i dels adolescents amb necessitats educatives especials a l'assistència i la formació específica per a un desenvolupament i una realització personal adients, que els permetin integrar-se socialment, desenvolupar-se, realitzar-se personalment i accedir a un lloc de feina dins del context més normalitzat possible.
- Es recull el dret a la formació i de l'accés a l'ocupació.
- Es recull els principis d'actuació administrativa i les obligacions de les administracions públiques en relació a l'educació

— Sobre els Serveis Socials:

Es recull el dret dels infants i els adolescents a accedir al Sistema Públic de Serveis Socials assegurant la cobertura de les seves necessitats bàsiques i prestant especial atenció als infants i adolescents amb discapacitat als quals se'ls ha de proporcionar els mitjans i els recursos necessaris que facilitin la seva integració en la societat i a qui es troba en situació de vulnerabilitat social o exclusió social.

— Sobre la cultura, lleure, esport i medi ambient:

Es recullen els drets a la cultura, lleure, esport i medi ambient en termes similars a la legislació anterior. Així, per exemple, la limitació prevista de no exigir drets de retenció, pròrroga, formació o compensació o anàlegs per als esportistes menors de 16 anys.

— **Sobre la informació i publicitat:**

En quant a la informació, es reconeix el dret a buscar, rebre i utilitzar la informació adequada a la seva edat i maduresa la qual ha de ser veraç, plural i respectuosa amb els principis constitucionals.

Pel que fa als mitjans de comunicació, i a la publicitat, es recullen tota una sèrie d'obligacions i directrius que els mitjans de comunicació i els serveis de comunicació audiovisuals han d'observar respecte al contingut, missatges, programes i publicitat dirigida directa o indirectament a la infància i a l'adolescència i que pugui afectar als seus drets. Igualment es recullen una sèrie de principis, limitacions i prohibicions respecte a la publicitat i la participació dels infants i dels adolescents en aquesta.

— **Sobre els establiments i espectacles públics:**

S'estableixen una sèrie de prohibicions respecte a l'entrada i la permanència d'infants i d'adolescents en una sèrie de establiments, locals o recintes (casinos, salons de joc, lloc d'activitats o espectacles violents).

— **Sobre el consum:**

S'estableix l'obligació de les administracions públiques de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències respectives, de vetllar perquè els drets i els interessos dels infants i dels adolescents com a consumidors amb característiques i necessitats específiques, gaudeixin d'una defensa i una protecció especials així com la realització d'actuacions, la posada en marxa i el desenvolupament de programes d'informació i educació sanitària de la població sobre les substàncies que puguin generar dependència, i engegar programes de prevenció i atenció de la drogodependència.

S'estableixen directrius relatives a la informació en matèria de consum, l'accés a les begudes alcohòliques i al tabac, així com a altres productes o serveis perjudicials per a la salut dels infants i dels adolescents.

Igualment, es reconeix el dret a una alimentació saludable.

— **Sobre Internet i noves tecnologies:**

Fa referència al dret a l'ús d'Internet i de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), incloent-hi les xarxes socials, per part de la infància i l'adolescència.

— **Sobre les dades de caràcter personal:**

Es recull de manera específica el consentiment dels infants i dels adolescents per al tractament de les dades de caràcter personal que li afectin, d'acord amb el Reglament europeu UE 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, sobre protecció de dades³⁹, així com la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades i garantia dels drets digitals⁴⁰.

³⁹ DOUE núm. 119, de 4 de maig de 2016.

⁴⁰ BOE núm. 294, de 6 de desembre de 2018.

Igualment es preveu que les administracions públiques puguin dur a terme el tractament de dades dels infants i dels adolescent sense el seu consentiment ni dels seus tutors legals quan aquest tractament sigui necessari per dur a terme les actuacions i complir amb les finalitats que aquesta llei els hi encomana, en especial en matèria de protecció de menors i justícia juvenil.

Quant als **deures** de les persones menors d'edat, encara que la dimensió sigui més moral que jurídica, la Llei els regula en l'àmbit familiar, escolar i social d'acord amb la Llei orgànica de protecció jurídica del menor després de la seva reforma.

4. La situació de risc en el sistema de protecció a la infància i l'adolescència

Sens dubte, el Títol IV de la llei resulta el més complex de la norma, on s'hi regula el sistema de protecció de la infància i l'adolescència a les Illes Balears, i que es desenvolupa entorn de les tres actuacions de protecció: la prevenció i la detecció del risc (en les quals ens centrem en aquest article), l'exercici de la guarda, i la declaració de la situació de desemparament amb l'assumpció de la tutela.

4.1. Competències

Pel que fa a la **prevenció i la detecció del risc**, corresponen als consells insulars, com a institucions de govern de cada illa, conforme l'Estatut d'autonomia i sens perjudici d'altres competències que l'ordenament jurídic vigent els atribueixi, la condició d'Entitat Pública competent en matèria de protecció, d'acord amb l'establert a la Llei 8/1997, de 18 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de tutela, acolliment i adopció de menors i, específicament i entre d'altres, la competència de dur a terme, en l'àmbit territorial respectiu, totes les actuacions materials, tècniques i jurídiques relatives a la situació i declaració de risc previstes en l'ordenament jurídic.

No obstant això, mitjançant l'aprovació de la llei autonòmica s'ha produït un canvi substancial en aquesta situació, atès que els ajuntaments, com administració pública, podran assumir per delegació dels consells insulars, d'acord amb el previst a l'article 75.5 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, en la present llei i dins el seu àmbit territorial respectiu, totes les actuacions materials, tècniques i jurídiques en situació i declaració de risc de les persones menors d'edat que no corresponguin a altres administracions.

Per una part, aquesta disposició suposa un canvi fonamental en la distribució competencial vigent, atès que l'esmentada llei 8/1997, de 18 de desembre, atribuïa l'inici, ordenació, tramitació i resolució dels expedients de declaració de situacions de risc als consells insulars; i, per altra banda, aquest canvi suposa que la distribució competencial pel que fa a les declaracions de risc dels menors és pot normalitzar en relació al conjunt de l'Estat, ja que a la resta de comunitats autònomes són els ajuntaments els que desenvolupen aquesta funció.

Efectivament, abans de la modificació del sistema de protecció de la infància i l'adolescència operada en l'àmbit estatal l'any 2015, la competència en situacions i declaracions de risc corresponia a les entitats públiques de protecció en l'àmbit territorial

respectiu. En canvi, ara, la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, després de la reforma de la Llei 26/2015, de 28 de juliol, assenyalava que la intervenció en situació de risc correspon a l'administració pública competent d'acord amb el que disposi la legislació estatal i autonòmica aplicable. És a dir, ja no es refereix a l'entitat pública de protecció, per la qual cosa es pot entendre que la intervenció en situació de risc, que inclou la competència de dur a terme una declaració de risc, no ha de correspondre necessàriament a l'entitat pública de protecció de menors competent tal com ocorria fins aleshores, sinó que pot ser assumida per altres administracions públiques d'acord amb el que disposi la legislació estatal i autonòmica aplicable, i en el nostre cas i mitjançant delegació de competències, als ajuntaments.

La decisió del legislador autonòmic de poder d'atribuir mitjançant la delegació de competència dels consells insulars als ajuntaments la competència per intervenir en situació de risc respon al plantejament que es tracta de l'administració més propera a la ciutadania, que pot exercir una atenció immediata i continuada sobre les persones menors d'edat i el seu entorn familiar i social, valorant-los, intervenint-hi, compensant les debilitats o mancances que existeixin i assumint la responsabilitat d'ajudar a superar les desigualtats amb el compromís de les famílies o, en cas contrari, assumint l'obligació final de declarar les situacions de risc.

Per tal de donar eficàcia aquest nou marc competencial, el Govern de les Illes Balears i els consells insulars han de posar els **recursos financers i professionals** necessaris per garantir l'actuació en les situacions de risc en què es pugui trobar un infant o un adolescent.

La implementació dels recursos adequats i la dotació econòmica corresponent a les competències de protecció de menors ja estan previstes en els Pressuposts Generals de la Comunitat Autònoma, vinculats a la Llei 8/1997, de 18 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de tutela, acolliment i adopció de menors, si bé l'impacte econòmic de la norma és veure's incrementat atès el que preveu la disposició final primera, que du per títol "Pla d'Implantació i Finançament del Sistema de Protecció en Situacions de Risc", doncs el Govern de les Illes Balears ha d'elaborar, aprovar i convenir amb les institucions pertinents el Pla d'Implantació i Finançament del Sistema de Protecció en Situacions de Risc que reculli la temporalització i els mitjans financers per fer-lo efectiu i viable; la qual cosa, suposa un augment de dotació de recursos pels ajuntaments per poder assumir la funció corresponent a la declaració de risc dels menors, que s'ha de veure incrementada amb l'aportació que han d'assumir els consells insulars per a completar els ràtios i perfils professionals dels equips de declaració de risc.

4.2. Definició

Els canvis principals en la regulació de la situació de risc es refereixen principalment a la incorporació d'una definició de la mateixa i al procediment per intervenir (que la normativa anterior no contenia).

En primer lloc, la situació de risc es contempla com una **mesura preventiva** amb la qual pretén evitar una declaració de desamparament, el que explica que l'amplitud i heterogeneïtat que poden ser de risc, totes tinguin en comú que la intervenció administrativa no requereixi la separació de l'infant del seu medi familiar.

La llei defineix la **situació de risc** com aquella en què, a causa de circumstàncies, mancances o conflictes familiars, socials o educatius, l'infant o l'adolescent es veu perjudicat en el seu desenvolupament personal, familiar, social o educatiu, i en què és necessària la intervenció de les administracions competents per eliminar, reduir o compensar les dificultats o la inadaptació que l'afecten i evitar el desemparament i l'exclusió social, sense que se l'hagi de separar del seu entorn familiar.

Així mateix, la manca d'atenció física, psíquica i emocional, el descuit no greu de les seves necessitats principals o l'obstaculització per a l'exercici dels drets de l'infant o l'adolescent per part dels pares i mares o les persones que n'exerceixin la tutela o la guarda són situacions de risc per als infants o els adolescents. Aquestes situacions poden motivar la declaració de risc segons la naturalesa corresponent, per la repetició dels episodis, la persistència o l'agreujament dels efectes.

A més, es consideren situacions de risc les circumstàncies següents:

- La dificultat seriosa dels pares i mares o les persones que n'exerceixin la tutela o la guarda per dispensar l'atenció física, psíquica i emocional adequada a l'infant o a l'adolescent, malgrat la voluntat de fer-ho, si comporten els efectes descrits.
- La utilització del càstig físic, psíquic o emocional sobre l'infant o l'adolescent que no constitueixi un episodi greu o un patró crònic de violència però en perjudiqui el desenvolupament.
- Les mancances de tot ordre que, pel fet que no poden ser adequadament compensades en l'àmbit familiar, ni impulsades des d'aquest àmbit per al tractament corresponent mitjançant els serveis i els recursos normalitzats, comportin, malgrat el caràcter incipient o lleu, indicadors desencadenants o afavoridors de la marginació, la inadaptació o la desprotecció de l'infant o l'adolescent.
- El fet de tenir un germà o germana declarat en situació de risc, llevat que les circumstàncies familiars hagin canviat.
- Qualsevol altres circumstàncies de les previstes que, si persisteixen, poden evolucionar i derivar en desemparament de l'infant o l'adolescent; i d'altres de les previstes en el text normatiu o la legislació vigent.

Significar que juntament amb la definició general s'identifiquen dues **situacions específiques** de risc:

Primera. La situació de **risc prenatal**, entesa com la manca de cura física de la dona gestant o el consum abusiu de substàncies amb potencial additiu, així com qualsevol altra acció pròpia de la dona o de tercers tolerada per aquesta que perjudiqui el normal desenvolupament o pugui provocar malalties o anomalies físiques, mentals o sensorials al recentment nat.

Segona. La negativa dels progenitors, tutors, guardadors o acollidors a prestar el consentiment respecte dels **tractaments mèdics** necessaris per salvaguardar la vida o integritat física o psíquica d'un menor.

Per últim, dir que la concurrència de circumstàncies o mancances materials es considera un **indicador de risc** (no, per tant, una situació de risc), però mai no pot desembocar en la separació del menor dels seu entorn familiar.

4.3. Actuacions

L'actuació social i jurídica de les administracions públiques ha d'observar, en tot moment, el criteri de la subsidiarietat respecte de les funcions de parentiu, la qual cosa significa que l'actuació de l'Administració és subsidiària, de suport, de solució respecte als deures d'assistència, de protecció, que disposa la llei als pares, mares i tutors; i que quan sigui necessari intervenir, la intervenció sigui mínima perquè perjudiqui els menys possible l'exercici dels deures inherents a la pàtria potestat i la tutela d'assistència i protecció.

L'administració competent està obligada a actuar quan, d'ofici o per comunicació d'una persona física o jurídica pública o privada, tenguí coneixement de l'existència d'un infant o un adolescent que pugui trobar-se en una de les situacions de risc esmentades; en especial, una situació de risc notificada mitjançant el RUMI.

Davant d'una situació de risc de qualsevol índole, l'actuació ha de garantir, en tot cas, els drets de l'infant o l'adolescent i s'ha d'orientar a disminuir els indicadors de risc i de dificultats que incideixin en la situació personal, familiar i social en què es troba, així com a promoure les mesures adients per a la seva protecció i prevenció en l'entorn familiar o altre.

L'actuació en situació de risc correspon als serveis socials comunitaris en l'àmbit territorial respectiu, en coordinació amb els serveis socials específics i especialitzats, educatius i de salut.

Per assolir que el menor d'edat no sigui separat del seu entorn familiar, les mesures de protecció giren al voltant de la intervenció de l'administració en la pròpia família mitjançant l'instrument de **valoració de la situació de risc**, és a dir l'elaboració i la posada en marxa del projecte d'intervenció social i educatiu familiar temporalitzat segons l'edat i la vulnerabilitat del o els menors, el qual ha de recollir els objectius, les actuacions, els recursos, la previsió de terminis i la resta de qüestions establertes reglamentàriament.

En la tramitació de la valoració de la situació de risc, s'han de recaptar els informes sanitaris, psicològics, sociofamiliars, educatius, jurídics i tots els que es considerin oportuns sobre l'infant o l'adolescent i la seva família; i s'ha de dur a terme les entrevistes, les exploracions, les visites domiciliàries i la resta d'actuacions que es considerin oportunes per a la valoració de l'infant o l'adolescent, les seves necessitats i les circumstàncies sociofamiliars.

En aquest procés, s'ha de comptar amb la participació dels pares i mares o les persones que exerceixen la tutela, la guarda o l'acolliment dels menors. I, en qualsevol cas, s'ha d'escoltar i tenir en compte la seva opinió, per a la qual cosa se'ls ha de comunicar de manera comprensible i en format accessible. Així mateix, s'ha de comunicar i consultar amb el menor d'edat si té prou maduresa i, en tot cas, a partir dels dotze anys, sens perjudici de respectar sempre el seu dret a ser oïda i escoltada sense cap discriminació per edat, diversitat funcional o qualsevol altra circumstància que l'afecti.

Respecte de la col·laboració dels pares i mares o les persones que exerceixen la tutela, la guarda o l'acolliment de les persones menors d'edat, cal esmentar dues opcions:

En primer lloc, si és dona la col·laboració amb l'administració, es pot elaborar un conveni d'intervenció social i educatiu familiar que ha de recollir les mesures d'atenció social i

educatives tendents a corregir la situació de risc de l'infant o l'adolescent, incloses les referents al deure de respecte dels pares i mares o les persones que n'exerceixin la tutela, la guarda o l'acolliment, els terminis de revisió, el termini de les mesures adoptades i la resta de qüestions que es puguin establir reglamentàriament. Aquest conveni ha de ser signat per les parts.

En segon lloc, els pares i mares o les persones que exerceixin la tutela, la guarda o l'acolliment de les persones menors d'edat, en les seves funcions respectives, han de col·laborar activament, segons la seva capacitat, en l'execució de les mesures indicades en el projecte esmentat. L'omissió de la col·laboració o l'incompliment dels compromisos assumits en el projecte o conveni subscrit dona lloc a la declaració de la situació de risc de l'infant o l'adolescent.

Les actuacions i **mesures d'atenció** que es poden establir en el projecte d'intervenció social i educatiu familiar o, si escau, el conveni consensuat, són les següents:

- L'orientació, l'assessorament i l'ajuda a la família. L'ajuda a la família inclou les actuacions de contingut tècnic, econòmic o material dirigides a millorar l'entorn familiar i a fer-hi possible la permanència de l'infant o l'adolescent.
- La intervenció familiar o psicosocial mitjançant l'establiment de programes socioeducatius, terapèutics o específics per als pares i mares o les persones que exerceixin la tutela o la guarda de les persones menors d'edat, amb la finalitat que assoleixin capacitats i estratègies alternatives per a la cura i l'educació de les persones menors d'edat.
- L'acompanyament de l'infant o l'adolescent als centres educatius o a altres activitats, i el suport psicològic o els ajuts a l'estudi.
- L'ajuda a domicili.
- L'atenció en centre obert i altres serveis socioeducatius destinats a persones menors d'edat de les quals s'hagi apreciat una situació de risc caracteritzada per l'existència d'un perjudici en el desenvolupament personal o social que no sigui prou greu per justificar la seva separació del nucli familiar, i que necessitin durant algun període del dia el suport socioeducatiu, psicològic o de qualsevol altra índole que es consideri necessari per promoure els factors de protecció i per permetre la interacció de l'infant o l'adolescent amb la comunitat i la família.
- L'atenció sanitària, que inclogui la intervenció psicoterapèutica o el tractament familiar, tant per als pares i mares o els titulars de la tutela o de la guarda, com per a la persona menor d'edat.
- Els programes formatius i d'inserció sociolaboral per a adolescents que han abandonat el sistema escolar.
- L'assistència personal per als pares i mares o els titulars de la tutela o de la guarda amb diversitat funcional que els permeti assumir les seves obligacions d'atenció i cura dels infants i els adolescents.
- L'assistència personal per als pares i mares amb diversitat funcional que els permeti superar la situació de risc.
- Qualsevol altra mesura de caràcter social i educatiu que contribueixi a la desaparició de la situació de risc.

Amb aquesta finalitat, s'han de promoure les metodologies que fomentin la participació dels pares i mares o les persones que exerceixin la tutela o la guarda de les persones menors d'edat, així com de l'entorn familiar i social en la resolució de les situacions de risc.

4.4. Procediment

Com a qüestions prèvies, cal significar els trets següents:

- a) Es fa una aproximació a la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques⁴¹, tot establint qui pot tenir la condició de persona interessada en els procediments de declaració de risc (o de desemparament), així com els drets i les garanties de les persones interessades, l'expedient d'actuació de protecció i la durada dels procediments.
- b) Es disposa l'existència d'un òrgan col·legiat creat en el si de l'entitat local corresponent, el qual ha d'emetre un dictamen que servirà de base per a l'adopció de la resolució de declaració de risc. Amb aquest òrgan col·legiat, el legislador cerca que la decisió final que s'adopti sigui objectiva, motivada, consensuada, sempre temporalitzada, i no discrecional i unipersonal.
- c) La norma preveu la derivació a l'entitat pública competent, el consell insular, perquè valori la iniciació d'un procediment de declaració de desemparament en el cas que el pla d'intervenció fracassi. La norma també preveu aquesta derivació en casos d'actuacions d'urgència en situació de risc.

Iniciació

L'administració competent pot iniciar d'ofici el procediment per a la declaració de risc quan no hi hagi la col·laboració dels pares i mares o les persones que exerceixin la tutela, la guarda o l'acolliment de fet de les persones menors d'edat, en les seves funcions respectives, o bé quan aquestes persones incompleixin els compromisos assumits en el conveni consensuat. Igualment, es pot iniciar el procediment per a la declaració de risc en els casos que es consideri necessari per garantir els drets i la integritat de l'infant o l'adolescent.

L'acord d'iniciació ha d'incloure la designació de l'instructor o instructora de l'expedient, que ha de ser un dels tècnics dels serveis socials comunitaris competents, al qual correspon valorar la situació i fer-ne el seguiment posterior; i s'ha de notificar a les persones interessades.

Dins el termini de quinze dies des de la comunicació i la notificació de l'acord d'iniciació, l'òrgan instructor i les persones interessades han d'efectuar les actuacions preliminars respectives i han d'adoptar les al·legacions, els documents i les informacions que considerin convenients i, si escau, la proposició i pràctica de la prova.

Proposta de resolució

Una vegada completada la instrucció de l'expedient, l'instructor o instructora, en el termini de deu dies comptadors des del final de la instrucció de l'expedient, ha de trametre a la comissió de declaració de risc competent, per sol·licitar-ne el dictamen,

⁴¹ BOE núm. 236, de 2 d'octubre de 2015.

una proposta de declaració de situació de risc juntament amb la proposta de projecte d'intervenció social i educatiu familiar.

La Comissió de declaració de risc

La Comissió de declaració de risc té la consideració d'òrgan administratiu amb funcions de deliberació, d'assessorament i de proposta, adscrit a l'entitat local que n'assumeixi la presidència.

A cada municipi de les Illes Balears que hagi assumit la delegació, ha d'existir una comissió de declaració de risc. No obstant això, també es poden constituir comissions de declaració de risc de caràcter supramunicipal amb la participació de més d'un municipi. En aquests casos, els municipis que participin en una comissió de caràcter supramunicipal no han de tenir una comissió pròpia.

En el cas de que la competència de la declaració de risc sigui del consell insular corresponent, aquest crearà una comissió de declaració de risc.

La **composició** de la comissió de declaració de risc d'àmbit **local** estarà determinada per personal de la mateixa entitat local. No obstant això, com a mínim l'han de compondre els membres següents:

- Dos representants dels equips municipals de serveis socials corresponents, un dels serveis generals, que presidirà l'òrgan, i un altre dels serveis especialitzats d'atenció directa, si n'hi ha, amb veu i vot.
- Si la proposta de l'instructor o instructora de l'expedient inclou la derivació del cas a l'entitat pública competent, una persona en representació d'aquesta entitat pública amb veu i vot. La seva posició no vincula l'actuació posterior que, si s'escau, dugui a terme l'entitat pública competent.

Igualment, seran membres d'aquesta comissió, amb veu i sense vot, llevat que l'acord de constitució decideixi una altra cosa:

- Un representant de les unitats de treball social del centre de salut o hospital del servei de salut corresponent a la zona municipal.
- Un representant de l'àmbit educatiu del mateix àmbit territorial.
- Si l'adolescent es troba complint alguna de les mesures de justícia juvenil previstes en la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, el tècnic o tècnica responsable de l'execució, a l'efecte de coordinar les actuacions que preveu el pla d'intervenció social i educatiu familiar amb el contingut del programa individualitzat d'execució de la mesura judicial.

Si alguna de les figures professionals de l'àmbit educatiu o de l'execució de mesures de justícia juvenil no existeix en l'àmbit territorial corresponent, hi pot assistir, en la mateixa posició, qualsevol representant de l'àmbit sanitari i educatiu de l'àmbit territorial. Així mateix, amb la invitació prèvia de la comissió, hi poden assistir, amb veu i sense vot, els professionals que, per la implicació especial en les tasques d'avaluació, intervenció i seguiment de l'infant o l'adolescent o de la família, puguin aportar informació rellevant per abordar qualsevol dels objectius de l'actuació en situació de risc; professionals, entre d'altres, de les unitats de conductes addictives, de les unitats de salut mental, de les unitats de salut mental infantil o dels diferents grups especialitzats en menors dels cossos i forces de seguretat.

La **secretaria** d'aquest òrgan l'ha d'assumir un altre representant de l'equip municipal de serveis socials, que actuarà amb veu i sense vot.

La composició de la comissió de declaració de risc d'àmbit **supramunicipal** estarà determinada per les entitats locals que componguin l'òrgan. L'acord de creació ha de determinar aquesta composició i el règim de funcionament. Els càrrecs de president o presidenta i secretari o secretària d'aquest òrgan corresponen als representants de l'entitat local que presideix l'òrgan, la qual serà rotatòria, llevat de decisió distinta dels membres.

Així mateix, quan l'àmbit territorial sigui ampli i es requereixi per raons d'eficiència, es poden constituir diverses comissions en un mateix àmbit local.

Funcions

A la Comissió de declaració de risc, tant d'àmbit local com d'àmbit supramunicipal, li corresponen les funcions següents:

- Emetre dictamen sobre els expedients de declaració de risc que se sotmeten a la seva consideració.
- Emetre dictamen sobre la proposta dels serveis socials que intervenen en el cas de modificació de la mesura de risc imposada o de la pròrroga del programa d'intervenció social i educatiu familiar.
- Emetre dictamen sobre la proposta de cessament de la declaració de risc.
- Donar a conèixer a tots els integrants de la comissió els casos de risc que estiguin en fase de valoració, d'intervenció o de seguiment així com els convenis subscrits en l'àmbit territorial corresponent als quals es refereix l'article 106 d'aquesta Llei.
- Les altres funcions que es puguin determinar reglamentàriament o que li encomani l'entitat local que la constitueixi.

Resolució del procediment

Una vegada rebut el dictamen de la comissió de declaració de risc, l'òrgan competent, amb l'audiència prèvia dels pares i mares o les persones que exerceixin la tutela o la guarda de l'infant o l'adolescent afectat si té la maduresa suficient i, en tot cas, si té més de dotze anys, emetrà una resolució motivada per declarar la situació de risc o bé desestimar-la, cas en què s'ordenarà l'arxivament de l'expedient.

La **resolució** s'ha de pronunciar, com a mínim, sobre:

- La decisió de declarar o no la situació de risc.
- Les causes que han donat lloc a la intervenció de l'Administració.
- El projecte d'intervenció social i educatiu familiar, que ha de contenir les mesures tendents a corregir la situació de risc de l'infant o l'adolescent, incloses les referents al deure al respecte dels pares i mares o les persones que n'exerceixin la tutela, la guarda o l'acolliment, els terminis de revisió, el termini de les mesures adoptades i els altres aspectes que es puguin establir reglamentàriament. El projecte d'intervenció social i educatiu familiar tindrà una durada màxima de dotze mesos. No obstant això, l'òrgan que hagi dictat la declaració de risc, a proposta de la

comissió de declaració de risc, pot prorrogar el projecte per sis mesos més, si es considera oportú per aconseguir els objectius.

Aquesta resolució que posa fi al procediment de declaració de situació de risc és executiva des de la data en què es dicta.

Notificació i comunicació

El termini màxim en què s'ha de notificar la resolució expressa en el procediment de la declaració de risc és de sis mesos comptadors des de la data de l'acord d'iniciació.

La resolució administrativa que declari o desestimi la situació de risc i, si n'és el cas, les mesures adoptades s'han de notificar als pares i mares o les persones que exerceixin la tutela, la guarda o l'acolliment de les persones menors d'edat i a la persona menor d'edat afectada si té la maduresa suficient i, en tot cas, si té més de dotze anys, immediatament.

Quan el procediment s'hagi incoat per comunicació d'un altre òrgan de la mateixa administració o d'una altra administració pública, se'ls ha de comunicar la decisió mitjançant una notificació que contengui una somera indicació del contingut de la resolució que posa fi al procediment; i les resolucions adoptades s'han de comunicar trimestralment al registre autonòmic de declaracions de situacions de risc.

Davant de la resolució que declari la situació de risc, es pot exercir oposició d'acord amb l'article 780 de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil en el termini de dos mesos, sens perjudici que es pugui dur a terme una mediació entre el professional assignat al cas i la família de l'infant o l'adolescent d'acord amb aquesta Llei.

La reforma del sistema de protecció a la infància i l'adolescència, introdueix un nou paràgraf segon a l'article esmentat, atès que estan legitimats per substanciar l'oposició a les resolucions administratives en matèria de protecció de menors, sempre que tinguin interès legítim i directa en la resolució, els menors d'edat afectats per aquesta, els progenitors, tutors, acollidors, guardadors, el Ministeri Fiscal i aquelles persones que la llei expressament els reconegui tal legitimació. Malgrat que no fossin actors, podran personar-se en qualsevol moment en el procediment, sense que s'hagin de retrotreure les actuacions.

Els menors d'edat, tenen dret a ser part i a ser escolats en el procés; exercitaran les seves pretensions en relació a les resolucions administratives que els afectin mitjançant els seus representants legals sempre que no tinguin interessos contraposats als seus, o mitjançant la persona que es designi com el seu defensor perquè els representi.

Significar que la **mediació** per a la protecció infantil és un procés col·laboratiu de resolució de problemes i discrepàncies que involucra una persona neutral i imparcial que facilita la negociació constructiva i la comunicació entre els pares i mares o les persones que tinguin⁴² atribuïda la tutela de les persones menors d'edat i els professionals de protecció a la infància i l'adolescència, en un esforç per arribar a un acord sobre com resoldre problemes quan es valora que els infants o adolescents es troben en una situació de risc (o desemparament).

⁴² BOE núm. 7, de 8 de gener de 2000; rectificació d'errors BOE núm. 90, de 14 d'abril y núm. 180, de 28 de juliol de 2001.

Revisió de les actuacions en situacions de risc i casos d'urgència

Els terminis de **revisió periòdica** de les actuacions que es desenvolupin han d'estar determinats en el conveni subscrit per l'administració pública competent i els pares i mares o les persones que exerceixin la tutela o la guarda de les persones menors d'edat, o, si escau, en el projecte d'intervenció social i educatiu familiar aprovat per la resolució administrativa per la qual es declara la situació de risc. En tot cas, la intervenció respecte dels infants de menys de tres anys es revisarà cada tres mesos, i la intervenció respecte dels més grans i els adolescents es revisarà cada sis mesos.

Respecte de les situacions en què, durant el procés de valoració o execució del projecte d'intervenció familiar o una vegada declarada la situació de risc, es consideri necessària i **urgent** la separació immediata de l'infant o l'adolescent del seu nucli familiar per salvaguardar la seva integritat, els serveis socials han de fer la proposta de separació directament a l'entitat pública i posar-ho, a més, en coneixement de l'òrgan col·legiat de l'entitat local i del Ministeri Fiscal; i en cas de que es constati la comissió d'un possible delictes, s'ha de posar en coneixement dels cossos i forces de seguretat i del jutjat corresponent.

4.5. Cessament de la situació de risc

La declaració de la situació de risc cessa per la **majoria d'edat** de l'adolescent, el trasllat de municipi de la família, el compliment dels objectius del pla d'intervenció familiar, la resolució de declaració de desemparament o guarda, o altres circumstàncies sobrevingudes que facin variar la seva situació, degudament motivades.

El cessament de la declaració de la situació de risc ha d'incloure els aspectes següents:

- En els casos de **trasllat de municipi**, els serveis socials del municipi d'origen han de derivar prèviament l'expedient de la persona menor d'edat als serveis socials del municipi de destinació per preservar la continuïtat de la intervenció en el seu interès superior. En aquests casos, l'ajuntament del municipi on s'ha traslladat la família ha d'assumir l'expedient tramitat per l'ajuntament de procedència, subrogar-se en la mesura de declaració de risc acordada per aquest ajuntament i continuar la intervenció a través dels serveis socials propis.
- En els casos en què s'hagin aconseguit els **objectius del pla d'intervenció familiar**, els serveis socials comunitaris han d'elevat un informe motivat a la comissió de declaració de risc, la qual ha d'emetre un dictamen sobre l'oportunitat que cessi la declaració de la situació de risc.

Aquest informe ha de contenir, si escau, les pautes per al seguiment posterior dels infants i els adolescents i les seves famílies per garantir la continuïtat d'una atenció adequada.

La resolució per la qual es declari el cessament de la declaració de la situació de risc, que també ha de contenir, si escau, les pautes per al seguiment posterior dels infants i els adolescents i les seves famílies per garantir la continuïtat d'una atenció adequada, s'ha de comunicar al Ministeri Fiscal, a la família i a l'infant o l'adolescent.

En els casos en què es consideri que hi ha una **situació de desprotecció** que pot requerir la separació de l'infant o l'adolescent del seu àmbit familiar, o quan, conclòs el període previst en el projecte d'intervenció o conveni, no s'hagin aconseguit canvis en

el compliment dels deures de guarda que garanteixin que l'infant o l'adolescent té la necessària assistència moral o material, els serveis socials han d'emetre un informe motivat per proposar que es valori la declaració de desemparament, el qual s'ha d'elevat a la comissió de declaració de risc corresponent perquè emeti el seu parer sobre l'oportunitat de derivar l'expedient a l'entitat pública competent en protecció.

La resolució per la qual es deriva l'expedient a l'entitat pública s'ha de comunicar al Ministeri Fiscal, a la família i a l'infant o a l'adolescent i, així mateix, se n'ha de fer una nova notificació mitjançant el Registre Unificat de Maltractament Infantil.

No obstant això, quan l'entitat pública consideri que no és procedent declarar la situació de desemparament, ho ha de posar en coneixement de l'administració pública que hagi intervingut en la situació de risc i del Ministeri Fiscal.

5. Conclusions

La Llei és fruit del consens amb els consells insulars, text que també es va presentar als ajuntaments i al Consell d'Infància i Família de les Illes Balears.

La Llei aposta pel treball multidisciplinar i la col·laboració i cooperació en matèria de protecció entre les diferents administracions públiques, la qual cosa repercutirà positivament en la infància i l'adolescència.

Significar i encoratjar el consell insular per al compliment dels «Acords per Mallorca», relatiu a la sostenibilitat social (serveis socials) que literalment indica: "de manera progressiva i conjunta amb els ajuntaments, desplegarem la Llei 9/2019 de 19 de febrer de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears, que els atorga les competències per proporcionar una atenció immediata i continuada a les persones menors d'edat i el seu entorn familiar i social."

Referències bibliogràfiques

— *Dictamen del Projecte de Llei RGE núm. 8320/18, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears*. Diari de sessions de la Comissió d'Assumptes Socials i Drets Humans del Parlament de les Illes Balears. Núm. 57, de 22 de gener de 2019.

— IMAS. (2011). *Manual d'intervenció del Servei de Protecció al Menor*. Direcció Executiva de Protecció al Menor i Atenció a la Família. Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS). Departament de Benestar Social. Consell de Mallorca, 2011.

Consulta: <http://www.revistaalimara.net/revista/documents-tecnics/>

— Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears. BOIB núm. 26, de 28 de febrer de 2019.

— Moreno-Torres Sánchez, J. (2015). Modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia. Guía para profesionales y agentes sociales. Fundación Save the Children, 2015. Recuperat:

https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/modificacion_del_sistema_de_proteccion_a_la_infancia_y_a_la_adolescencia.pdf

— Oliver Araujo, J. (2017). Estudio sobre las leyes 8/2015, de 22 de julio y 26/2015, de 26 de julio, de protección de la infancia y de la adolescencia. Comisiones académicas de Derecho público y de Derecho privado. *Boletín de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación de las Illes Balears*. Tomo XVIII, (págs. 341 - 426). Recuperat:

<http://www.ajlib.es/wp-content/uploads/2019/02/Boletin-Academia-Tomo-XVIII.pdf>